

על אליהו מייטוס

בסלאת לו ששים / מאת א. ב. יפה

גות שבהם — נעידים על כגישה בלתי-אמצעית של המשורר העברי עם הכרך המערבי הגדול, כשהרגשת הנכר אינה מרפה ממנו, והשפעת השירה המודרנית מתבטאת יותר בסיגול צור-רות חדשות (הסוניטה, הטריאולטים ועוד) מאשר בספיגת מהותה. כי שיר רים כגון אלה שהוזכרו לעיל, באים לסירוגין עם שירים אחרים, שונים לה לטין ברוחם וכדרכם. "פתחתי פי לק לל..." — מספר המשורר באחד משיריו שהוא מסיימו בברכה: "או בנתי, כי לא מארות אלה, / כי ברכותיו

אליהו מייטוס

כביבי המיד פרחו, / והסדיו המיד כי תופפים עלינו — / ואשתהוה לאמור: ברכו" והוא מברך על אביב ועל גיל, על נערה ענוגה ועל ילדים, בעיניהם זיו התכלת, על פרחים ועל חלומות יפים.

שירים אלה של מייטוס לא פג טעמם עד עצם הזמן הזה — ואלו בשעתם היו בחינת חידוש גדול בספרותנו. משביהרוח הזה, שבא מן המערב, הרי ציאו את השירה העברית של אותה תקופה מהשגותיה הפסיכודקלאסיות, ממליציות שדופה, שהדביקו בה כותבי שירה רבים, ואין להתפלא, כי הצי עירים והמתמרדים דבקו בעיקר בארי הו שיר יפה, שהשראתו שאובה מוריי הצרן, "המוקעים בזהרית הערב", הצלילים הערבים של הצירוף הזה, הלך-הרוח נכון העצבון, החזרה האובי סידאנטית של המשפט הכוזב והנועז — קסמו ללב ונישאו על שפתייהם של רבים מאלה שבחרו בעברית כלי שון-בטוים, אך לא השלימו עם הגי בלות תכניה של השירה העברית וביקשו לנסוך לתוכה מהלך-הרוח הדקאי דנטי של השירה האירופית בת-הזמן. ולא מקרה היה זה שדווקא שירו של מייטוס משנת תרע"ו הוא השיר הטיי פוסי לגבי פרק זמן זה, מבחינת התי חדשותה של שירתנו: "המוקעים בז הורית הערב, / מי ישמע ונקתכם החרישית, / את נאקתכם החרישית / בזהרית הערב?"

אך גאולחה האמיתית של שירת מייטוס באה לה מן המקור העממי. לאחר שובו מן הכרכים אל מחוז מולדתו, מגלה המשורר את החיוניות הרבה שבשירת רועי-הצאן, באותן "דויונות" המולדאקיות שנמסרו בעל-פה מדור לדור, ובכל דור ביטאו את ענותו ומריו של העם המדוכא ושוחר החירות. מייטוס נתן לבוש עברי לכמה מן השירות העממיות המפורסמות ביו תר של ארץ רומניה ("מיורציה", "הבי נאי מנולה" ועוד) ולאחר זמן, אף חיבר היא עצמו שירים בנוסח הדויונה: "בכרביה, היית / דויונה דויונה לך אף גם רות / את נפשי מדבש-חיך. / ואם רחקתי — עוד עליך / אתרפק, נפשי נכספת / עוד לראות אותה הרי פת, / על סיפה שיחק הילד, שם ראה תבל צוהלת..."

מכאן, מצא המשורר את דרכו אל הבאלאדה וסיגל לעצמו דווקא את צור-תה הקלאסית, ולבסוף אל הפואימה האוטוביוגרפית רחבת-היריעה "איבי נחל", שכמה פרקים ממנה נדפסו בספר שיריו החדש של מייטוס "באלא" דות מנוף הילדות."

"רישומי-ילדות חיוורים, אשר שנים רבות נצנפו — אישם בפנה בלב, אם כי מנהו ניזוננו, — יש שידחקו לפתע, את הויתך יסעירו — באותה החוויה אשר, לכאורה, נטשטשו צבי עיה, — וקולמוסך, מטת-קסמים, כמו כחוט של אריאדנה, — יובילך בתוך מבוך-הזכרונות. למצוא הדרך — לעבר, שיתבהר לך, כמו מאד נמוג באופק..." כותב המשורר. והוא טורח להעלות (המשך בעמוד 6)

אחד מדרכי המיון המקובלות בספר רותנו היא עלפי מקום הולדתו של היוצר: "סופר גליצאי", "משורר בס רבאבי" וכיו"ב. ויש מבקרים המדמים בנפשם, כי אם אמרו זאת, אמרו הכל. יש מהם הטורחים ליתן סימני היכר בסופרים, שולדו בחבל-ארץ מסויים, ויש מזווגים מין בשאינו ממינו על מנת לייחס להם "תכונות משותפות", ולעתים קרובות אף מגיעים לידי אבי סורד. אין הכוונה לומר, כי כל הענין מופרך מעיקרו; אלא, בשעה שבאים לידי הכללות מוגזמות, ומרוב "לוקאל-פאטריוטיים" גודשים את סאת ההעי רכה, אין מרימים את קרנה של הי צירה אלא מורידים את הבקורת למד רגה קרתנית. ביחוד דרושה מידת השיקול והמתנות, כשהמדובר הוא בכפרות העברית של הדורות האחר רונים, שנוצרה במרכזים רבים ומכל פזורה לא נותרו אלא ערכים מועטים בלבה, השווים לכל נפש.

ולא באו דברים אלה אלא כדי להדי גיש, כי המשורר שבו הכתוב מדבר כאן, אליהו מייטוס, אינו "משורר בסרבאי", על כל פנים אינו רק משורר בסרבאי, אף-על-פי שולד בקישינב, אמנם, נשקפו לו סכנה לה שאר בתחום-המושב, להיות משוררה המובהק של הערבה, המשהרעת בין הדניסטר והברוט, לולא המגע עם העולם, שהוציא, כבר בשחר הית, מכלל הסכנה הזאת. הוא לא התכחש, אמנם לנחותו, חזר לחיות בה שנים רבות ובתקופות שונות בחייו, גם חזר לשיר עליה, אך לא דבקו בו מידות הפרובינציאליות, הגבלותיה הבלתי-נמד נעות לא הצרו את תחומי שירתה. בהיותו בן י"ד הגיע א. מייטוס לאודיססה, לגמור שם את חוק-למודיו. שיריו הראשונים ראו אור ב"השלוח", ב-1910. המשורר הצעיר לא יכול היה למצוא מפלט מפני השפעת ביאליק, שגרפה את כל הדור, ולא בהשפעה הפורמאלית מדובר. הנושאים של ביא ליק, נופיו וכמיהתו, היו משותפים לשכבה המחקומת, הציונית-החלוצית של הנוער היהודי, ומה שביאליק היי טיב לבטא מכולם מצוי גם בשירי תיהם של אחרים. מייטוס הצעיר נתן את ביטויו שלו, אם גם לא המקורי ביותר, לשבירת קו-הגורל, למחאה נגד הגלות, לגעגועים אל הטבע: "שאו שלום, כרים, מופזי קמה, / שאו שלום, הרים, גאיות דממה, / ברחתי אליכם מבין חומות, כורדף צמא..." ולא עבר זמן רב עד שהמשורר הצעיר גילה את טשרניכובסקי, וממנו למד את חדות ההוויה, את עליצות האהבה, את בריות הנפש: "סלכליני, סלסליני אחותי, / כעלה-הפרח אל קרני החרס, / שערי עורג אלי ידך חרש, / סלסליני, סלסליני אחותי, / באחי מן הרחוב, שם רעש גלגילים... / התי ביאינינא הרמי חיקך, אחות, / נא השיבי לי את שמחותי הנידחות — באחי מן הרחוב. שם רעש גלגילים..." אך ייחודו השירי של מייטוס נת גלה דווקא בשירי-הכרך שלו, הרצופים תחושת עצבות ובדידות, הרגשת נכר ושכול, והנעימה הקרובה לסימבוליס-טים הצרפתיים והרוסיים לא באה אלא לתת ניב לרגשתו הכנה של איש יהודי צעיר, החש את עקירתו שלו מן החיים המלאים, בעלי המסורת הפטריארכלית, ואת גסיפת העולם הישן, העומד לפני מייטוס. עוד לפני שמלאו לו עשרים שנה, שר על אותו "צער עולמי", שלא היה, כפי שהסתבר אחרי-כן, אלא צע-רו החולף של פרק-הזמן: "אל חררי התגנב הר אושת העלים. / הם אסי אט נישלים אל נכני הדממה. / זהו לחש חלום הגוסס, זהו רעד הפז העור כים / בגני השומם". ואחר, יוסיף דעת (שירת הדקאדאנס) יוסיף מכאוב.

בשירים אלה ישיר מייטוס על עור-בים שחורים, הממלאים בלילות הורף את ענפי הערבות הלבנות, על דממה הזוממת מזימות רעות, על מצורעים "מקוללי אלהים, סתי ומאוס לעמם", על שהיא "עין השטן — הרוי הזה עוון", על מצוקת-חרדות, על מבוכה ואימים. הנעימה הסנטימנטל-לית של האלגיה משתלבת בראייה מעוותת את פני העולם באותה דיפור-מאציה מכערת, האיפיינית למשוררים שאבדה דרכם: ".... באור השקיעה הברבור, חלום בתולך, גווע / ובצינת דמדומים אחרון מזמורו אט ירעד. / גמד בשדרת אלונים, מכוער, רע צור לעי, / מגחך אל זקנו, ינקש בקבו על כל בד — / ונושרים העלים החולים... על ספכל את לבד / דוממה מקשיבה לדממה של הסתי הדומיע". אווירת השירים האלה, הסימבוליקה שבהם (פיירו וקילומבינה ועוד), התי

על אליהו טייטלס

(סוף מעמוד 5)

הרבה כרטיס קטנים ויקרים, עליזות
שיצטרפו יחד התמונה שלמה של הווי
יהודי, של גוף וסביבה, של מאורעות
בתי הפרט והכלל; יש בהם הר לתנועות
עממיות-מהפכניות וזכרי פגישות עם
שירה גדולה. זכאמור, לא ניתנו בס'
פר אלא י"ג פרקים ראשונים מתוך
פיאמה, שבהיקפה הכולל תשקף, כנר-
אה, עוד הרבה התרחשויות ומאורעות
כלליים, כפי שהם נראו בעיני משורר
רגיש וקשוב לרהשי-הזמן. כן למרות
היותה לירית ביסודה ובחלקה הגדול,
אין שירתו של טייטלס מצומצמת בד'
אמות של נפש הפרט; הסובייקטיביות;
שלה מתבטאת בכך שרחשי הכלל מש'
תקפים בנפש הפרט, אך אין הם מת-
עוותים ואינם מאבדים את ערכם
הריאלי.

אין, כמובן, למצות יצירת-חייו של
משורר במאמר חטוף, שנכתב לרגל
היובל. לא היתה כוונתנו אלא לשרטט
כמה קווי-יסוד בדרכו של אליהו טיי-
טלס בשירה וראויים הדברים ליתר
העמקה ומיצוי. ביחוד ראוי לכך בעל-
היובל שלנו, שמשום היותו מהלך
בצדי-דרכים, יצא מקופת מידי הבקו-
רת. כן, אם לא נתייחד לו מקום
בכמה וכמה קובצי-מאמרים של מבק-
רים מסוימים, הרי זה רק משום שאו-
תם מבקרים התקשו לשבצו במסגרו-
תהם המוכנות מדאש והקפואות, וכדי
שלא יצטרכו לערוך בדק-בית במש-
קם בחרו להוציא מתוכו את שירת
טייטלס. וראוי לתקן פגם זה, ולא
רק כדי לתקן עוול שנעשה למשורר,
אלא גם כדי שדור הקוראים הצעיר
יכיר לא רק את השירה החדישה, אלא
גם את קודמיה ויוכל להתחקות על
סוד צמיחתה.